

Lesní řemesla v Českém Švýcarsku

Středa, 22. Srpen, 2018 - 12:58

Mgr. Natalie Belisová

Historická fotografie výroby dřevěného uhlí na území Českého Švýcarska

Význam lesních řemesel

Hornaté pásy českého pohraničí porostlé rozsáhlými lesy nepatřily k nejstarším sídelním enklávám. Právě tak i území Českého Švýcarska nenabízelo člověku, jako oblasti úrodného vnitrozemí, možnost plně se uživit zemědělstvím. A tak přestože ani v pravěku nebylo zcela liduprázdné, stálá osídlení zde vznikala spíše až ve středověku. V obcích Českého Švýcarska by na výčet selských usedlostí často stačily jen prsty rukou. Většinu obyvatelstva živil les. Zisky z prodeje dříví bývaly nejvýznamnější příjmovou položkou v účtech všech zdejších panství; kácení a transport dřeva jmenují mezi robotními povinnostmi poddaných téměř všechny urbáře. Ale nebyl to jen obchod s kmenovým a palivovým dřívím nebo řezivem, co drželo místní ekonomiku. Neméně důležitým zbožím byly i produkty lesních řemesel: dřevěné uhlí, dehet, smola nebo sklo.

Lesní řemesla byla závislá na zásobách dřevní hmoty. Stáří pracovišť potvrzuje, že tato výroba člověka provázela již při kolonizaci zdejšího území. Ba co víc, někdy vzniku trvalých osad i předcházela. S prodejem dříví a jeho zpracováním je spojen vznik obcí Kopec, Vlčí Hora, Sněžná i Zadní Jetřichovice a Zadní Doubice. Ves Doubice vyrostla na mýtině, vykácené provozem sklářské hutě. V zaniklé samotě Purkartice u Jetřichovic žili horníci spolu s dehtáři. U zrodu osady Sněžník stáli uhlíři a podle pověstí byly milíře údajně zárodkem i tak velkých osad, jakými jsou například Mikulášovice.

UHLÍŘSTVÍ

Dřevěné uhlí bylo až do devatenáctého století jedním z nejdůležitějších zdrojů tepelné energie. Své dominantní postavení si udrželo až do poloviny 19. století, kdy ho postupně nahradilo uhlí kamenné. Více než domácnosti ho potřebovali řemeslníci - především ti, kteří se zabývali výrobou a zpracováním kovů. Stálými odběrateli proto bývali kováři a hamerníci (zdejší uhlí zásobovalo mj. železářny v

okolí saské Pirny). Kováři si nezřídka uhlí pálili sami. Ještě v 18. století nakupovali od vrchnosti dříví na pálení uhlí ve Vřesové dolině u Bynovce tamní kováři Dinebierovi.

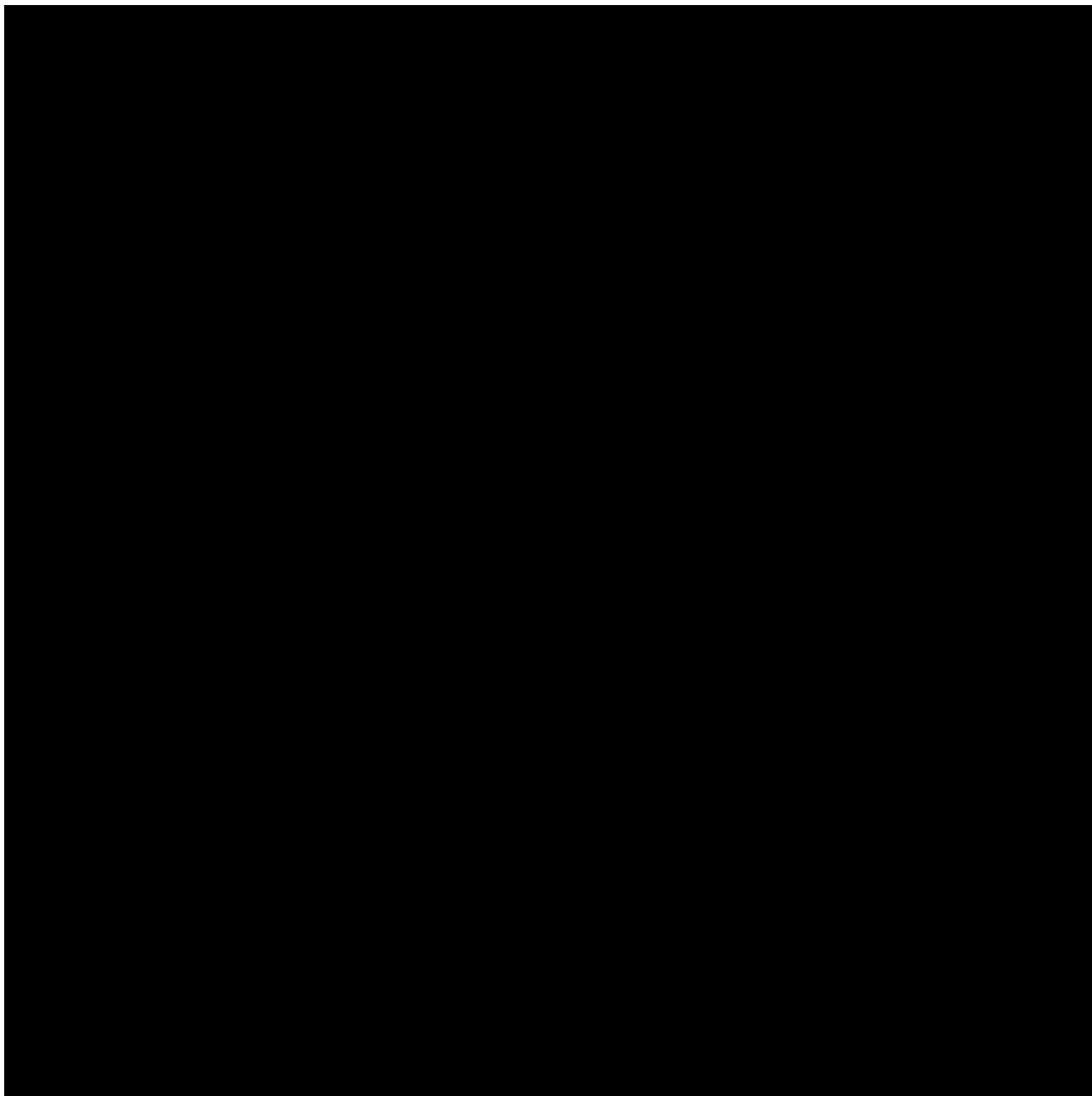
DEHTÁŘSTVÍ

Dehet je vazká tekutina, která se skládá z pryskyřic rozpuštěných v terpentýnovém oleji a dalších příměsí. Míval široké využití: byl základní surovinou pro výrobu maziva (kolomazi), ale používal se i v tesařství, stavitelství, zemědělství, ranhojičství a později i v kosmetice. Jeho výrobu lze považovat za počátky chemického průmyslu.

SMOLAŘSTVÍ

Smola je tepelně upravená pryskyřice (smůla), která se získávala nařezáváním kůry stromů. V minulosti se bez ní neobešla většina řemesel, ať to byli tesaři,

kameníci nebo skláři. Kováři používali smolu k povrchové úpravě výrobků, zahradníci k ošetření stromků. Využití měla i v ranhojičství, vyráběly se z ní laky nebo kalafuna. K největším odběratelům smoly však patřily až do dvacátého století pivovary - bednáři ji totiž potřebovali na vysmolení sudů.

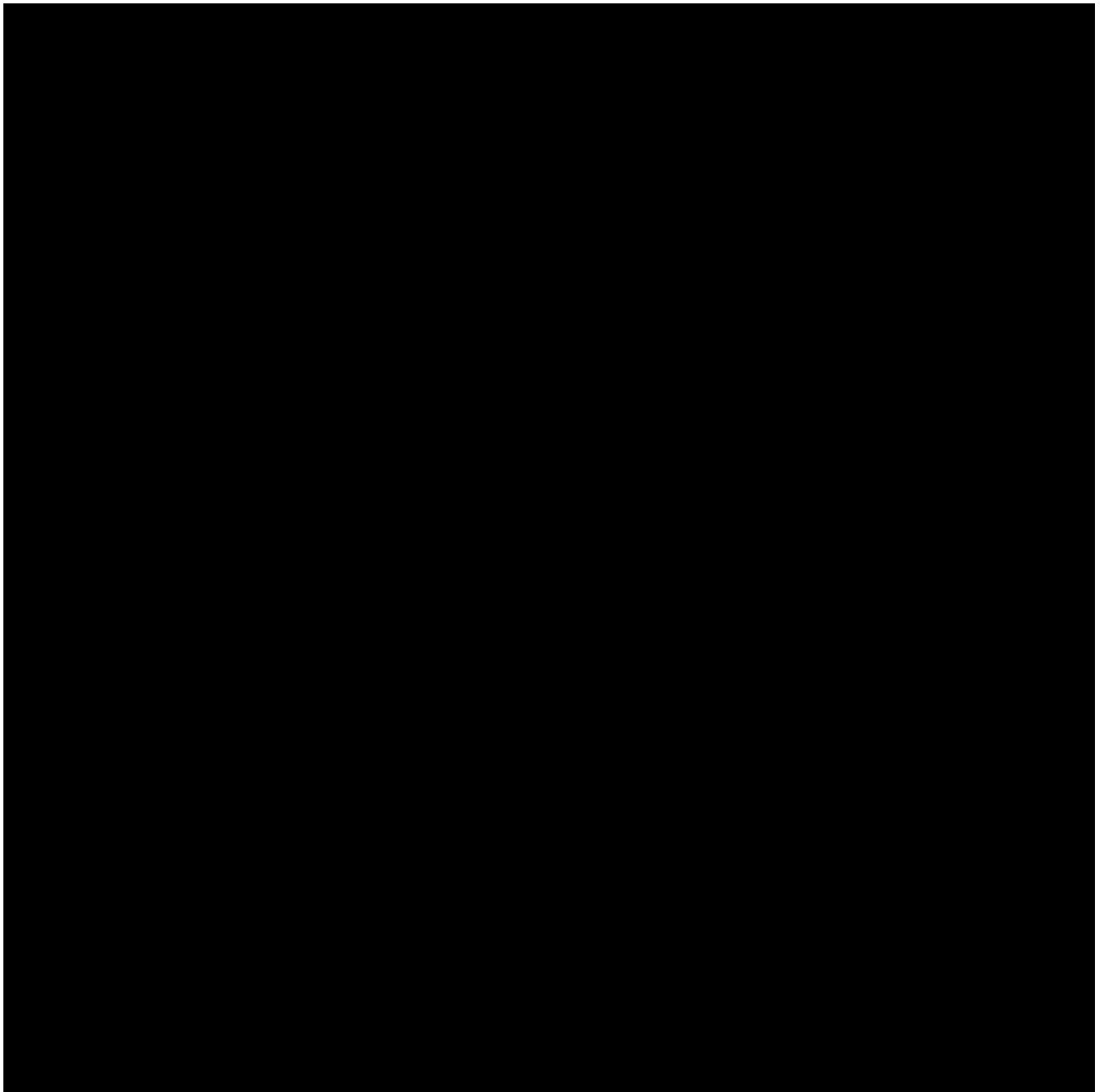

SKLÁŘSTVÍ

Sklo je anorganický materiál vyrobený tavením skelné směsi: oxidu křemičitého (obsaženého v křemičitém písku), alkalických látek, které snižují vysokou teplotu tavení křemene (soda, draslo) a oxidu vápenatého. Při ochlazování přechází tavenina ze stavu kapalného do stavu pevného, sklo se navenek jeví jako pevná látka. Díky svým vlastnostem, především vysoké propustnosti světla, tvrdosti a odolnosti vůči vodě a jiným látkám, má dodnes široké uplatnění ve stavebnictví, umění, průmyslu i v domácnostech.

POPELÁŘSTVÍ A VÝROBA POTAŠE

V dobách, kdy se topilo pouze dřívím, nekončil popel v odpadu. Nespalitelné zbytky rostlin obsahují řadu cenných prvků (vápník, hořčík, fosfor, draslík, železo a mnohé další), proto byl popel v domácnostech a ve všech výrobních objektech pečlivě schraňován. Používal se k hnojení půdy i jako výchozí surovina při výrobě barev, sanytru, střelného prachu a mýdel, při bělení plátna nebo vydělávání kůže. Klíčovou roli hrál popel po staletí ve sklářství: v surovém stavu, nebo později zpracovaný na potaš, se přidával jako tavidlo do sklářského kmene a ovlivňoval vlastnosti skloviny.

Dny řemesel u Dolského mlýna

Správa Národního parku České Švýcarsko Vás srdečně zve na Dny řemesel na louce u Dolského mlýna od 24. 8. do 26. 8. 2018.

Na akci budou prezentována stará řemesla:

- výroba dřevěného uhlí
- výroba dehtu a smoly
- výroba kolomazi
- řezbářství
- hrnčířství
- předení lnu na kolovratu
- pečení v polní chlebové peci
- práce s mazaninou (vyplňování spár roubené konstrukce)

Doprovodné výstavy:

- Lesní řemesla v Českém Švýcarsku
- Historie Dolského mlýna

Přijďte se podívat na dny řemesel u Dolského mlýna

[Více informací](#)

